

REPORTAGE HET NIEUWE NATURALIS

Ondergedompeld in de natuur: het nieuwe Naturalis vermaakt, verbluft en ontroert

In de dinosauruszaal staan de skeletten van de oerkolossen uitgelicht tegen een decor van half doorzichtige doeken, waarop bewegende dino's snuivend en boerend rondscharrelen. Beeld Raymond Rutting

Eindelijk heeft Nederland een natuurhistorisch museum dat zich kan meten met de grote natuurmusea van deze wereld. Het nieuwe Naturalis, vanaf zaterdag open voor het publiek, blijkt een tot in perfectie verzorgde ode aan het leven op aarde.

Maarten Keulemans 27 augustus 2019, 20:00

I I et is ergens halverwege de rondleiding dat het gebeurt. De

ontroering. We staan in een halfverduisterde zaal, en om ons heen speelt de cyclus van leven en dood zich in versneld tempo af, levensgroot geprojecteerd op de wanden. Een konijn sterft en vergaat. Een jong zwijntje voedt zich op een overleden hert. Planten vergaan en bloeien weer op.

En dan ga je de deur door en sta je opeens in die enorme hal die alle museumzalen verbindt. Overal licht. Door de enorme ramen: weids uitzicht over het stenige Leidse stadslandschap.

Maak een museum dat de bezoeker ‘onderdompelt in ervaringen’, met ‘werelden waarin je verdwijnt’, zo schetst directeur Edwin van Huis de gedachte achter het volledig vernieuwde Naturalis. Een museum ook, waar de wetenschap letterlijk door de muren kiert: in veel zalen bevinden zich een soort loketten waar wetenschappers demonstraties geven, en in de ook zonder kaartje toegankelijke ontmoetingsruimte naast de ingang frutselt een bioloog wat aan een dood vogeltje. Mocht er weer eens een potvis aanspoelen, ga dan niet naar het strand maar naar Naturalis: het walvissenteam zal het dier via een liveverbinding op scherm ontleden.

En dan dat museum. Ga er maar aanstaan, een museum maken dat kan concurreren met statige grootheden als het Natural History Museum in Londen of het Muséum National d’Histoire Naturelle in Parijs. Een museum dat ouderen kan boeien, maar waar ook kinderen zich vermaken. ‘Als wij zeggen: het is voor families, bedoelen we niet stiekem: het is alleen voor kinderen’, zegt Yuri Matteman, hoofd educatie.

Het beste van de week

Wilt u elke week de Het beste van de week nieuwsbrief van de Volkskrant ontvangen via e-mail?

Inschrijven

Start

Best gelezen

Nieuws

Zoeken

Service

Peeskamertje

Naturalis kiest ervoor om het grootste verhaal op aarde niet te vertellen op chronologische volgorde of in overrompend grote toonzalen, zoals andere natuurmusea vaak doen, maar in negen thema's. Uiteenlopend van de ijstijd tot de vroege mens, en van leven tot verleiding en zelfs de dood – de zaal met dat ontbindende konijn. Voor elk wat wils: de zaal over seksualiteit heeft zelfs een peeskamertje met een heuse geheime deur, waarachter een minitontoonstelling over geslachtsdelen wacht. 'Zo kun je zelf kiezen of je het wel wilt zien', licht hoofd expositie Caroline Breunesse toe.

Maar onderdompelen en ervaren, dat blijft het doel. In de zaal over natuurkrachten staat opeens een heuse Japanse shintotempel, die kan schudden als bij een aardbeving – een idee dat Naturalis losjes afkeek van het Science Museum in Londen. In de zaal over de dood, sfeervol ingericht met zwarte doorkijkroosters langs de vitrines, kun je een lampje ontsteken, ter herinnering aan iemand die is overleden. En in de zaal over verleiding – 'Echt een vrolijke zaal', zegt Breunesse – zullen vooral de kleinsten niet meer weg willen. Die kunnen er een nest bouwen, springen op een spermacel, of een paringsdans uitvoeren als een dier.

Gedurfd en technologisch indrukwekkend is de zaal over de ijstijd. De zaal is haast geheel gevuld met een maquette van de ijstijd, zoals die ooit moet zijn geweest: een uitgestrekte steppe met mammoeten en andere oerdieren. Leuk hoor, zo'n Madurodam uit de steentijd. Tot je een van de verrekijkers rondom het tafereel pakt en hem richt op de maquette. Opeens komen de plastic diertjes tot leven, in een vernuftige 3D-animatie, gemaakt door Bureau Redrum.

En de echte dieren? De skeletten, de preparaten? Die staan vaak wat op afstand, alsof ze goedkeurend toezien hoe de mensen hun wereld verbeelden. Een mammoetskelet, in het oude Naturalis nog een van de aandachtstrekkers, staat in een hoek van de ijstijdzaal. En in een wuft opgezet diorama op de zaal over voortplanting laten twee opgezette kangoeroes zien hoe ze soms vechten om een wijfje.

Zelfs de kritiek dat Naturalis te weinig oog zou hebben voor het

antropoloog en een historicus, blijkt ietwat voorbarig. Want daar zijn ze, de zwoegende Indonesische halfslaven uit de koloniale tijd: in een fraai uitgevoerde, levensgroot vertoonde minidocumentaire over fossielenjager Eugène Dubois wordt ook hun verhaal kort aangestipt.

De ijstijdzaal in Naturalis. Beeld Raymond Rutting

Prachtige reconstructie

Maar tastbaarder wordt de zaak merkwaardig genoeg verderop, in een prachtig uitgelichte reconstructie van de oermens *Homo erectus*, gemaakt door meestermodelleurs Adrie en Alfons Kennis. Niks neokoloniaals aan: de mens blijkt ook in Naturalis gewoon af te stammen van een stout kijkende vrouwtjesindiaan met scheve hangtieten, een donkere huid, een wilde waaier kroeshaar van boven en een forse dot schaamhaar van onderen. Alweer zo'n wonderlijke, emotionele ervaring, om opeens oog in oog te staan met deze levensechte voorouder. En wat een lef van Naturalis om het model niet in te klemmen tussen nog tig andere museumstukken, zoals bijvoorbeeld het Natural History Museum in Engeland deed met een eerder werkstuk van de gebroeders Kennis, maar het in haar eentje alle ruimte te geven.

Homo erectus. Beeld Raymond Rutting

Is er dan niets op het nieuwe museum aan te merken? Natuurlijk wel. De centrale hal moet haast wel rumoerig worden als het museum zich straks vult met de circa 400 duizend bezoekers die Naturalis tot voor kort jaarlijks ontving. De zaal over leven is gedecoreerd met onder meer vlinders die Naturalis speciaal heeft laten kweken en, jawel, laten inslapen. En natuurlijk kun je twisten over de onderwerpen die onderbelicht blijven: weinig biotechnologie of microbiel leven, niet veel aandacht voor planten en bloemen, weinig over insecten, weinig expliciete aandacht voor natuurverval en milieuproblemen.

Maar het nieuwe Naturalis wil niet te veel als onheilsprofeet overkomen. 'We willen vooral het verhaal vertellen van de schoonheid van de natuur' zegt directeur Van Huis. 'Juist op dit moment, nu de

te tonen hoe mooi de natuur is, en hoeveel biodiversiteit we op aarde hebben.'

Misschien nog wel het grootste nadeel is dat het museum maar negen zalen telt (twee zijn er overigens nog in de maak). In dit Naturalis zou je met gemak nog dagen kunnen rondlopen, verdwalend in de diepe tijd die we met al het aardse leven delen.

Naturalis in zeven opmerkelijke details

1. De kont van de gorilla

Betreed de themazaal rond de dood, en je ziet, jawel, een uiteinde. Van een opgezette gorilla, welteverstaan. Die blijkt weer oog in oog te staan met zijn eigen skelet: een verwijzing naar de moralistische 'gedenk-te-sterven'-schilderingen uit de Victoriaanse beeldende kunst.

De opgezette gorilla. Beeld Raymond Rutting

2. De mossel van Homo erectus

Kijk eens wat de oermens Homo erectus in haar hand heeft? Het is een bekraste mossel uit Indonesië, enkele jaren geleden door Nederlandse archeologen beschreven als misschien wel de vroegste uiting van symbolisch gedrag door de mens. Aanvankelijk speelde men met het idee dat Homo erectus de schelp achter haar rug verstopt zou houden, zodat het publiek hem niet direct zou zien. Nu houdt ze de mossel in haar hand, half achteloos, half onopvallend.

De Homo erectus met een bekraste mossel uit Indonesië. Beeld Raymond Rutting

3. De dino's die vogels worden

Imposant is de dinosauruszaal: de skeletten van de oerkolossen staan uitgelicht tegen een decor van halfdoorzichtige doeken, waarop bewegende dino's snuivend en boerend rondscharrelen. Maar kijk na afloop vooral ook even omhoog: een vlucht opgezette vogels begeleidt de bezoeker naar buiten, als subtiele knipoog naar de enige dinosauriërtak die nog leeft – die van de vogels.

Naturalis een echte olifant op de kop te tikken en op te zetten, bijzonder omdat dikhuiden lastig zijn te conserveren en omdat je de bedreigde dieren nu eenmaal niet vindt op Marktplaats. Uiteindelijk kreeg Naturalis de Afrikaanse olifant Kito, die in 2017 op 15-jarige leeftijd overleed aan hartfalen in de dierentuin van Dvůr Králové (Tsjechië).

5. Het doodgereden hert

Op de grond, met een bandenspoor ernaartoe, ligt een hert, alsof het zojuist is geschept door een auto. Voor zijn nieuwe museum liet Naturalis veel collectiestukken opnieuw prepareren en anders positioneren. Zo is er een drinkende giraf, en staat er voor de kinderen een nieuwe opgezette 'aaihond' langs een van de trappen.

6. Trix, terug

Daar is ze weer, de fossiele Tyrannosaurus rex die Naturalis in 2016 met veel tamtam naar Nederland haalde, en die sinds vorig jaar als reizende tentoonstelling de wereld over trok. De komende jaren moet 'Trix' gezelschap krijgen van nog eens vier triceratopsen, destijds een van de gewilde prooidieren voor de T. rex. Ook wellicht op komst: een langnek dino, die onderzoekers van Naturalis momenteel in de VS uitgraven. Of dat niet een beetje dringen wordt, daar in de dinozaal? 'Ach', zegt paleontoloog Anne Schulp. 'Met die lange staart kun je misschien nog iets met een krulletje doen.'

'Trix' in het nieuwe Naturalis. Beeld Raymond Rutting / de Volkskrant

7. Dode vlinders

Het is niet anders: de vlinders waarmee Naturalis een van zijn muren heeft gedecoreerd, zijn speciaal voor de opstelling gekweekt - en gedood, door ze in te laten slapen met azijnether. Een noodzakelijk kwaad, legt collectiebeheerder Steven van der Mije uit. 'We willen heel graag de schoonheid laten zien van de natuur en de insectenwereld. En dan kom je al gauw uit bij vlinders.' Overigens zijn nagenoeg alle insecten in de collecties van natuurhistorische musea ooit levend gevangen.

Gaap, Naturalis heeft ook een app. Maar de nieuwe app die het museum deze week lanceert, is bijzonder: de toepassing geeft niet alleen tentoonstellingsinformatie, maar verwijst ook door naar gedetailleerde beschrijvingen van alle ongeveer 1.500 soorten die in Naturalis te zien zijn. Kun je in één oogopslag zien hoe bedreigd een dier uit de vitrine is.

LEIDEN IS DANKZIJ DE NIEUWBOUW VAN NATURALIS EEN PAND VAN ALLURE RIJKER

Met [het vernieuwde Naturalis Biodiversity Center in Leiden](#) weet Neutelings Riedijk architecten dat gevoel van verwondering, over de rijkdom aan levensvormen, patronen en kleuren die de aarde heeft voortgebracht, prachtig te treffen.

Zit er een limiet aan het aantal mensen dat je kunt kennen? Wat bewijst de uitslag van een schriftelijke test eigenlijk? In onze [Grote Vragen Podcast](#) beantwoorden we ‘vragen waar je nooit over na hebt gedacht maar plotseling dolgraag een antwoord op wilt hebben’.

**MEER OVER NATURALIS KUNST, CULTUUR EN ENTERTAINMENT HUMAN INTEREST DIEREN
MAARTEN KEULEMANS**

advertentie

Nieuws & Achtergrond

Start

Best gelezen

Nieuws

Zoeken

Service

MIJN BEVRIJDING

Verzet in de klas: Pieter ging als enige in tegen **‘dat nazi-gelul’** van zijn NSB-docent

---

BOSBRANDEN CALIFORNIË

Een rampenfilm, maar dan echt

Start

Best gelezen

Nieuws

Zoeken

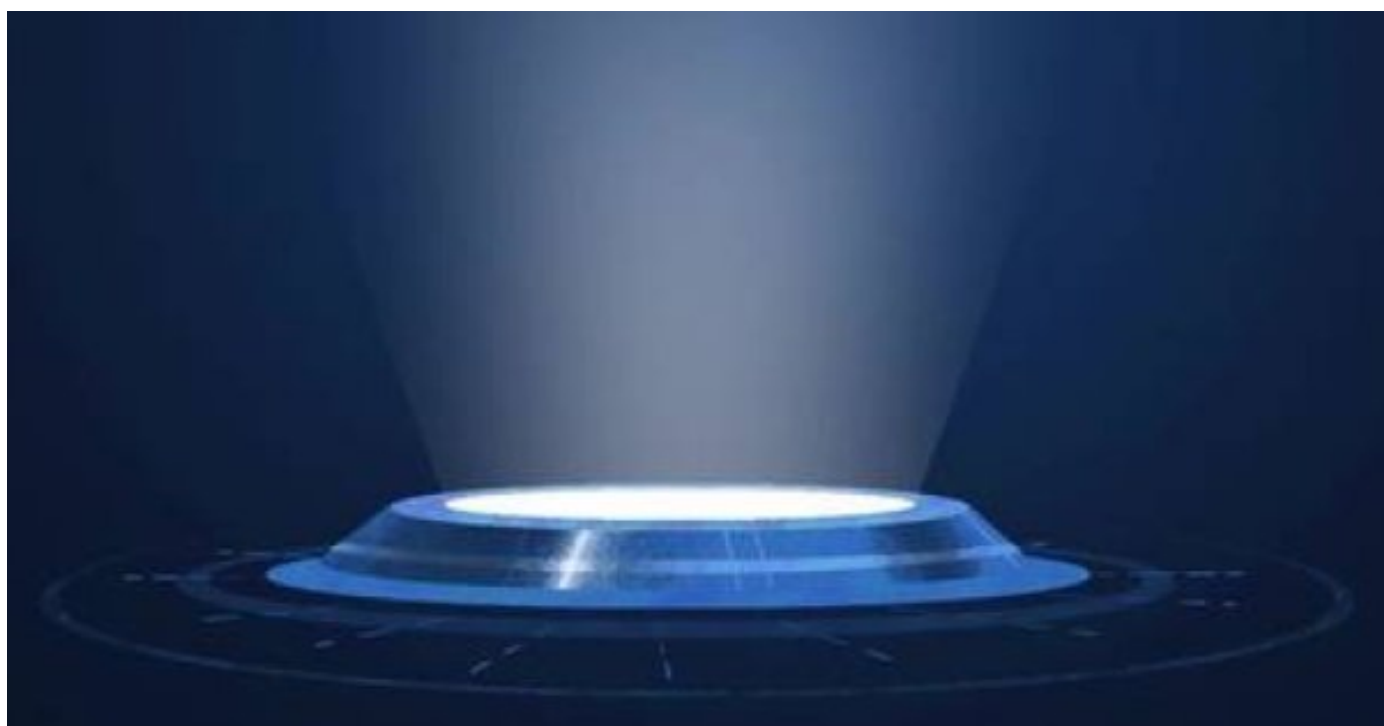
Service

TECHBLOG

Je **privacy** wordt door datingsites geschonden, zegt de Consumentenbond

---

 Feyenoord-fans likken wonden: 'Doorgaan, wat moet je anders?'

REPORTAGE 'THE DAY AFTER'

Feyenoord-fans likken wonden: 'Doorgaan, wat moet je anders?'

Start

Best gelezen

Nieuws

Zoeken

Service

 Politie vernietigde cruciaal document in onderzoek naar Julio Poch

NIEUWS OUD-TRANSAVIA-PILOOT

Politie vernietigde cruciaal document in onderzoek naar Julio Poch

 Vandaag dient een zaak tegen het fraudesysteem van de overheid. Lees hier onze eerdere reportage terug

OPNIEUW RELEVANT SYRI

Vandaag dient een zaak tegen het **fraudesysteem** van de overheid. Lees hier onze eerdere reportage terug

MEER NIEUWS & ACHTERGROND

Wilt u belangrijke informatie delen met de Volkskrant?

[Tip hier onze journalisten](#)

Algemeen

[Contact met de Volkskrant](#)

[Privacystatement](#)

[Abonnementsvoorwaarden](#)

[Gebruiksvoorwaarden](#)

[Cookiebeleid](#)

[Colofon](#)

Service

Start

Best gelezen

Nieuws

Zoeken

Service

Mijn profiel
Vakantieservice
Adverteren
Losse verkoop

Meer de Volkskrant

Abonneren
Nieuwsbrieven
Digitale krant
Webwinkel
Inclusief
RSS-feeds
Facebook
Twitter
Android apps
iOS apps

Navigeer

Columnisten
Recensies
De Volkskeuken
Archief

Op alle verhalen van de Volkskrant rust uiteraard copyright. Linken kan altijd, eventueel met de intro van het stuk erboven. Wil je tekst overnemen of een video(fragment), foto of illustratie gebruiken, mail dan naar copyright@volkskrant.nl.
© 2019 DPG Media B.V. - alle rechten voorbehouden

Start

Best gelezen

Nieuws

Zoeken

Service